

SAKSBEHANDLER
Ulla Marie Hegnar
Bård Langvandslien

VÅR REF.
24/01204-5

DERES REF.

VÅR DATO
13.02.2025

DERES DATO

postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Statens vegvesen
Postboks 1010 Nordre Ål
2605 LILLEHAMMER

Att: Silje Myhre Amundsen

Gamle Jøl bru – Gamle Strynefjellsveg - Avgjørelse av klage på avslag på søknad om dispensasjon

Vi viser til mottatt klage, datert 27.02.2024, som ble oversendt til oss fra Vestland fylkeskommune 17.04.2024. Klagen gjelder avslag på søknad om dispensasjon etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (SKE-forskriften) § 1-4, for etablering av et stoppested og en gangbru ved Gamle Jøl bru, Gamle Strynefjellsveg i Stryn kommune.

Klagen er fremsatt innen klagefristen og er tatt til behandling.
Vi beklager lang saksbehandlingstid.

Konklusjon

Riksantikvaren har gjennomgått og vurdert alle sider av saken, og kommet til at Vestland fylkeskommunes vedtak opprettholdes. Klagen tas ikke til følge.

Bakgrunn for saken

Gamle Jøl bru og Gamle Strynefjellsveg er fredet etter SKE-forskriften kapittel 29, med hjemmel i kulturminneloven § 22a. Forvaltningsmyndigheten er Vestland fylkeskommune. Dette følger av SKE-forskriften § 1-7.

Statens vegvesen søkte 20.12.2023 om dispensasjon fra fredningen av gamle Jøl bru og Gamle Strynefjellsveg for å etablere et stoppested og en gangbru. Vestland fylkeskommune avslo søknaden 05.02.2024.

Innholdet i klagen

I klagen skriver dere at vegmiljøet ved omsøkt tiltak vil bli synliggjort og lagt merke til i større grad enn i dag, og at det er lagt mye vekt på å ikke overskygge eller forstyrre gamle Jøl bru. Den nye gangbruen skal fremstå med et rolig uttrykk, og det skal tydelig skilles mellom det nye og det gamle, noe som gjenspeiles i form og materialvalg. Dere påpeker at løsningen vil være reversibel og ikke gå bekostning av den gamle veglinjen. Dere trekker også fram at tiltaket vil ha stor betydning for å redusere trafikale utfordringer som er på stedet.

I klagen refereres det også til uttalelser fra Stryn kommune om at det er mange som stopper ved Jøl bru i dag, noe som fører til trafikkfarlige situasjoner. Kommunen har gitt innspill om at det må være tilstrekkelig parkering, toalettfasiliteter og avfallshåndtering dersom prosjektet skal gjennomføres. Kommunen påpeker også at prosjektet er svært interessant for kommunen ut fra et reiselivsperspektiv, og kommunen ønsker å få byggverket bedre fram som en turistattraksjon som en del av den Nasjonale turistvegen Gamle Strynefjellsvegen.

Fylkeskommunens vurdering av klagen

Vestland fylkeskommune kan ikke se at det har kommet nye opplysninger i saken som endrer konklusjonen i vedtaket om avslag på søknad om dispensasjon.

Fylkeskommunen vurderer at tiltaket kommer i konflikt med kulturmiljøverdiene i det fredete området, og er i strid med formålet med fredningen. Dette er fordi tiltaket innebærer at lesbarheten av vegmiljøet blir vanskeligere og at man ikke lenger vil se sammenhengen mellom steinbrua og kurvaturen i den opprinnelige vegtraseen. Videre vil forankringen av den nye gangbruen skjule terrengtilpasningen som er trukket fram som et av formålene med fredningen. Fylkeskommunen vurderer at tiltaket vil innebære en avgjørende endring slik at Gamle Jøl bru som per i dag er et lesbart element i vegmiljøet og forteller om utviklingen av vegen, ville bli et løsrevet objekt. Den nye brua ville ha sperret utsikt fra den gamle brua, og redusere opplevelsesverdien av vegmiljøet.

Befaring og utdypende informasjon

Riksantikvaren var på befaring på Gamle Jøl bru og vegmiljøet den 29.10.2024. Fra Riksantikvaren deltok Ulla Marie Hegnar og Bård Langvandslie. Fra Vestland fylkeskommune deltok Hallvard Trohaug. Sigurd Muldsvor deltok fra Stryn kommune.

Klager hadde ikke anledning til å delta på befaringen, men hadde en gjennomgang av saken med oss i Teams-møte 18.10.2024. Vi mottok også utdypende opplysninger fra klager 23.10.2024 i et notat om omfanget av terrenginngrep og avtrykk ved Jøl bru. Her fremheves det at det er et mål at prosjektet skal medføre så lite inngrep i naturen som mulig. Videre beskrives det nærmere hvilke fysiske inngrep gangbrua vil medføre.

Riksantikvarens vurdering

Riksantikvaren skal prøve om fylkeskommunens vedtak er basert på riktig bruk av dispensasjonsbestemmelsen og om saksbehandlingen er korrekt. Riksantikvaren kan prøve alle sider av saken, jf. forvaltningsloven § 34 andre ledd.

En fredning tar alltid utgangspunkt i hvordan fredningsobjektet var på fredningstidspunktet. Formålet med fredningen, omfanget og bestemmelsene definerer hva og hvilke deler av objektet som har nasjonal kulturminneverdi.

Forskriften om fredning av Statens kulturhistoriske eiendommer; SKE-forskriften § 1-4 åpner for at det kan gis dispensasjon fra fredningen og fredningsbestemmelsene. Det stilles to vilkår som begge må være oppfylt for at dispensasjon kan gis. Tiltaket kan ikke medføre et "vesentlig inngrep" i kulturminnet, og det må foreligge et "særlige tilfelle".

Innebærer prosjektet et vesentlig inngrep?

Spørsmålet er om etableringen av et stoppested og en gangbru innebærer et vesentlig inngrep i kulturminnene Jøl bru og Gamle Strynefjellsveg.

Hva som er et "vesentlig inngrep", vil bero på et faglig skjønn.

Kulturminnemyndighetene skal foreta en helhetlig vurdering av inngrepets art og størrelse sett opp mot kulturminnets art, størrelse og kulturhistoriske og arkitektoniske verdier. Formålet med fredningen og fredningsbestemmelsene har stor betydning for vesentlighetsspørsmålet.

Formålet med fredningen av Gamle Strynefjellsveg er å sikre og bevare vegens linjeføring og karakter som eksempel på en av landets best bevarte chausséer, som har vært i bruk som hovedveg over lengre tid. Fredningen skal sikre og bevare vegprofilen med over- og underbygning, inklusiv vegbredde, tørrmurte vegmurer, stabbesteiner, stikkrenner og grøfter. Fredningen skal også sikre vegens tilpasning til landskapet med skjæringer og fyllinger, samt nedlagte deler av den opprinnelige vegen.

Formålet med fredningen av Gamle Jøl bru er å sikre og bevare bruas arkitektur og hovedpreg. Fredningen skal sikre bruas konstruktive utforming med tørrmurt steinmur og buhvelv. I dette inngår bruas arkitektoniske uttrykk og materialbruk. Fredningen skal også sikre tilpasninger til det naturlige terrenget og del av den historiske kjørevegen som brua inngår i.

Prosjektet det er søkt om dispensasjon for, vil innebære flere tiltak som medfører inngrep i det fredete området: etableringen av gangbrua, utarbeidelsen av stoppestedet og sideforskyvningen av riksveg 15. Stryn kommune har trukket fram behovet for nødvendig infrastruktur som søppelhåndtering og toaletter dersom prosjektet blir gjennomført.

For å etablere den nye gangbrua, ville det måtte settes ned seks peler i berg, og den innerste delen av brua vil støpes inn i betong. Betongfundamentet ville festes til fjellet på begge sider av juvet. På nordsiden ville det etableres et betongdekke inn mot eksisterende bru. Det ville også være behov for betongkonstruksjoner for å feste rekkverk. Gangbrua vil ikke komme i fysisk kontakt med Gamle Jøl bru.

Utarbeidelsen av stoppestedet innebærer at eksisterende veglomme utvides til et stoppested med grusdekke. Den gamle veglinja skal bevares og fremheves med et eget belegg og kantes med stabbestein. Stoppestedet skal ha plasstøpte benker eller trapper i betong som skal fungere som hindringer mot bruene for biler.

Sideforskyvningen av riksveg 15 innebærer en ny fjellskjæring ca. 4,5 meter lengre inn i ca. 120 meter langs vegen. Vegen ville i hovedsak beholde sin kurvatur, men ville bli liggende noe lengre inn mot fjellet og en høyere vegskjæring. Klager mener at opplevelsen av vegen ikke vil bli endret. I møtet 18.10.2024 med klager, ble det nevnt at man kan vente med å foreta sideforskyvningen av vegen til man ser om det blir behov for det. Dette kan være avhengig av hvor populært det nye stoppestedet ved Jøl bru blir. Det er beskrevet i søknaden at sideforskyvningen av vegen er nødvendig for at stoppestedet skal tilfredsstillе dagens krav til trafikksikkerhet. Vi finner det dermed riktig å ta med sideforskyvningen i vurderingen av om tiltaket medfører et "vesentlig inngrep", ettersom det anses som sannsynlig at den nye gangbrua vil medføre et slikt behov for en sideforskyvning av hensyn til trafikksikkerheten.

Inngrepet knyttet til etableringen av gangbrua har et begrenset fysisk omfang, sett i forhold til fredningen av Gamle Strynefjellsveg og Gamle Jøl bru. Vi er imidlertid enige med fylkeskommunen i at tiltaket ville innebære at lesbarheten av vegmiljøet blir vanskeligere, og at forankringen av den nye gangbrua ville kunne skjule tilpasningen til det naturlige terrenget, som er trukket fram som et av formålene med fredningen av Gamle Jøl bru. Videre skal fredningen av Gamle Strynefjellsveg blant annet sikre vegens tilpasning til landskapet med skjæringer og fyllinger. Sideforskyvningen av vegen ville gripe inn i dette. Også dette tiltaket kan anses å ha et begrenset omfang, sett i forhold til hele vegstrekningen som er fredet. Inngrepet skal imidlertid skje på en del av Gamle Strynefjellsveg som har særlig høy kulturhistorisk og samferdselshistorisk verdi. Det er i den bratte strekningen ned fra fjellet ingeniørkunsten og kompleksiteten av vegbyggingen var størst og synes best. I denne delen av vegstrekningen fins de krappeste svingene, det var her det var nødvendig med en rekke bruer og blant bruene er Jøl den viktigste sett ut fra et veg- og brohistoriske perspektiv. Sett under ett, mener vi tiltakene prosjektet vil omfatte må anses å utgjøre et vesentlig inngrep i kulturminnene.

Foreligger det et særlig tilfelle?

Ettersom vi har kommet til at prosjektet vil innebære et vesentlig inngrep, er det ikke nødvendig å vurdere om det foreligger et særlig tilfelle. Vi vil likevel bemerke at vi heller ikke kan se at dette vilkåret ville vært oppfylt i denne saken.

Ved avgjørelsen av hva som utgjør særlige tilfelle skal det legges vekt på i hvilken grad tiltaket er nødvendig av hensyn til formålet med fredningen, jf. SKE-forskriften § 1-4 andre ledd. Det kan vi ikke se vil være tilfelle for dette tiltaket. Det kan også legges vekt på tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, som for eksempel hensyn til sikkerhet og andre forhold av vesentlig betydning, jf. § 1-4 tredje ledd. Trafikksikkerhet og sikkerhet for besøkende har vært trukket fram i søknad og i klagen. Det ble gitt opplysninger i møtet 18.10.24 og på befaringen om at det er en del folk som stopper ved den eksisterende veglommen og går langs vegen for å få bedre utsyn til Gamle Jøl bru. Det er imidlertid ikke veldig mye trafikk på strekningen i dag, og trafikantene holder stort sett lav fart på strekningen. Tiltak for å begrense antallet uheldige og trafikkfarlige stopp kan også gjennomføres på andre måter enn ved å tilrettelegge Jøl bru som et turistpunkt.

Ønsket om å synliggjøre kulturminnet for allmennheten har også vært trukket fram som et hensyn bak prosjektet. Vi bemerker at det er anledning til å se og få et inntrykk av Gamle Jøl bru fra den eksisterende veglommen, og at det allerede er etablert flere andre stoppesteder og utsiktspunkter langs Gamle Strynefjellsveg.

Vi har dermed ikke funnet tilstrekkelige holdepunkter for at det foreligger et særlig tilfelle slik situasjonen er i dag, ut fra hensynet til sikkerhet eller andre forhold av vesentlig betydning.

Konklusjon

Riksantikvaren har vurdert alle sider av saken og kommet til at Vestland fylkeskommunes vedtak om avslag på søknad om etablering av et stoppested og gangbru ved Gamle Jøl bru opprettholdes. Klagen tas ikke til følge.

Avgjørelsen er endelig og kan ikke klages på, jf. forvaltningsloven § 28.

Hilsen

Kaare Stang
fungerende seksjonssjef

Ulla Marie Hegnar
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Vestland fylkeskommune, Postboks 7900, 5020 BERGEN